

T E R V E Z E T

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének/1958.MTA sz.
u t a s í t á s a
az akadémiái intézetek szervezetéről és szervezeti sza-
bályzatainak elkészítéséről.

T E R V E Z E T

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének/1958. MTA sz.
utasítása az akadémiai intézetek szervezetéről és szerveze-
ti szabályzatainak elkészítéséről.

1.§.

A Magyar Tudományos Akadémia felügyelete alá tartozó valamennyi kutatóintézet és kutatócsoport-ig a jelen utasításban foglaltak szerint köteles új szervezeti szabályzatának tervezetét elkészíteni. A tervezet elkészítése az igazgató /a vezető/ feladata. Az igazgató a tervezetet előzetesen tárgyalja meg az intézet tudományos tanácsával, majd pedig a tudományos tanács véleményével együtt az illetékes osztályvezetőséghez terjessze fel. Az osztályvezetőségek-ig vizsgálják felül a hozzájuk tartozó intézetek szabályzat-tervezeteit és indokolt véleményükkel együtt terjesszék az Akadémia elnökéhez jóváhagyás végett.

2.§.

A szabályzat az intézet magyar és idegen nyelvű elnevezését, szervezetét, feladatát, a feladat megvalósításának módját és eszközeit: az egyes intézeti szervek hatáskörét, feladatát, egymáshoz való viszonyát, az intézetnek az akadémiai szervekhez való kapcsolatát; az intézet működésének legfontosabb szabályait, a tudományos tervezést, a munka megszervezését, az intézeti dolgozók jogait és kötelességeit, végül egyéb, az intézet életében fontos kérdéseket /bel- és külföldi publikáció, ujitás, találmány, hivatali titok stb./ szabályozza.

Megjegyzés: Az utasítás mellékleteként a fentiek figyelembevételével szervezeti szabályzat-vázlatot állít össze.

3.§.

Az intézet feladatának szabályozásánál olyan rendelkezést is fel kell venni, amely szerint az intézet tervébe ik-

tatja, kivételesen indokolt esetben pedig terven kívül is elvégzi azokat a működési körébe eső feladatokat is, amelyekre az Akadémia elnöke /elnöksége/ vagy az illetékes osztályvezetőség megbízást ad.

Megjegyzés: Az akadémiai intézetek szervezeti szabályzatainak felülvizsgálatakor, 1955. szeptember hóban, az Akadémia elnöke e szabályzatokban - ahol az eredetileg nem volt bent - az alábbi pont felvételét rendelte el: "Az intézet a fentiekben túlnemően elvégzi azokat a feladatokat, amelyekre az Akadémia elnöke - az osztályvezetőség javaslata alapján - megbízást ad". A tapasztalat azt mutatja, hogy ezt a jogot az illetékes osztályvezetőségnek is meg kell adni, mert gyakorlatilag ilyen megbízások amúgy is inkább az osztályvezetőségektől erednek.

4.§.

/1/ A szabályzatban a tudományos terv elkészítését az alábbi főbb irányelvek szerint kell szabályozni:

1. Az intézetek tudományos munkájának alapját az Akadémia tudományos terve szerint elkészített távlati és éves /a szükséghez képest többéves/ munkaterv alkotja.

2. Az intézetek terven felül is végezhetnek olyan munkákat, amelyeknek elvégzése a terv teljesítését nem akadályozza.

3. Távlati és többéves tervet azok az intézetek készítenek, amelyeknek ezt az illetékes osztályvezetőség előírja. A távlati és a többéves tervre vonatkozóan az éves munkaterv szabályait kell megfelelően alkalmazni.

4. Az éves munkatervet - ha van távlati vagy többéves terv, annak évi bontásaként - az érintett dolgozók meghallgatása után az intézet igazgatója állítja össze és a tudományos tanáccsal megtárgyalja, majd a tudományos tanács véleményével együtt az illetékes osztályvezetőséghez terjeszti fel jóváhagyásra.

5. Az intézetek terveit az illetékes osztályvezetőségek hagyják jóvá, tartják nyilván és gondoskodnak azok végrehajtásának ellenőrzéséről. Az osztályvezetőségek a jóváhagyásról az intézeteket értesítik. Az intézeti munkatervek olyan lényeges témáit, amelyek az egész tudományág szempontjából jelentő-

sek, vagy amelyeknek beiktatására az Akadémia elnöke /elnöksége/ adott megbizást, az osztályvezetőségek indokolt véleményükkel az Akadémia elnöksége elé terjesztik.

6. A terv egészét vagy lényeges részét érintő módosítást a terv jóváhagyásának rendjében kell elvégezni. Kisebb jelentőségű módosítást az igazgató saját hatáskörében is végrehajthat, de ezt az osztályvezetőségnek bejelenti.

7. Az intézetek a szükségletnek megfelelően az évi munkatervet belső használatra negyedévi vagy más időszakos tervre bonthatják.

/2/ Az intézetek a tudományos tervekkel együtt, illetőleg azok alapján elkészítik mindazokat a terveket, amelyeket a jogszabály vagy az Akadémia előír /pénzügyi terv, beruházási terv, anyagterv stb./

Megjegyzés: Az utasítás az intézetek érdemi munkájának irányítását lényegében az illetékes osztályvezetőségre bizza. Ennek megfelelően a tervek jóváhagyását, nyilvántartását és ellenőrzését, valamint a tervmódosítások jóváhagyását is általában az osztályvezetőségek hatáskörébe utalja. Szükséges azonban, hogy a tudomány egészére nézve jelentős témákkal, illetőleg az Akadémia elnöke /elnöksége/ által adott megbizás alapján felvett tervpontokkal maga az Akadémia elnöksége foglalkozzék. Az ilyen jelentős témák kiemelésére egyébként általában az osztályvezetőségek tesznek javaslatot az elnökségnek, de az Akadémia elnöksége is bármikor hatáskörébe vonhat általa lényegesnek ítélt témákat.

Az utasítás az intézet munkájának alapjául távlati, esetleg többéves, valamint éves munkaterv elkészítését rendeli el. Az egyes intézetek sajátosságainak megfelelően az illetékes osztályvezetőség állapítja meg, hogy melyik intézet készítsen távlati vagy többéves tervet. Ahol távlati vagy többéves terv készül, ott az éves terv lényegében annak éves bontása, konkretizálása. Felmerült olyan nézet is, hogy a nagyobb intézeteknél /pl. KFKI/ a tervekészítés terén az intézet egyes osztályai önállóságot kapjanak. Az utasítás e téren nem korlátozza az igazgatót, de ha a terv elkészítésénél az egyes osztályok önállóan járnak¹él, az igazgató felelőssége a terv egészéért nem csökkenhető.

5.§.

/1/ Az intézetek szervezeténél részletesen szabályozni kell az igazgató jogait és kötelességeit; ki kell mondani,

hogy az igazgató képviseli az intézetet hatóságokkal és harmadik személyekkel szemben; közvetlenül érintkezik minden bel-
földi hatósággal és szervvel, valamint a külföldi társintézetek-
kel.

/2/ Szabályozni kell az igazgató helyettesítésének
rendjét. Azokban az intézetekben, ahol igazgatóhelyettesi állás
nincs rendszeresítve, ki kell jelölni azokat a dolgozókat, akik
az igazgatót távolléte vagy akadályoztatása esetén helyettesi-
tik és azt is, hogy a helyettesítési jogot a megjelölt szemé-
lyek milyen sorrendben gyakorolják.

/3/ A szabályzatban intézkedni kell a kiadványozási
jog gyakorlásáról is és meg kell jelölni azokat a dolgozókat,
akikre az igazgató általában vagy meghatározott ügyekben a ki-
adványozás jogát átruházza.

/4/ Az intézet nevében kötelezettségek vállalására
az igazgató jogosult. Az utalványozási jog is őt illeti. A köte-
lezettségvállalás és az utalványozás jogát az igazgató - felelős-
ségének érintetlenül hagyása mellett - helyettesére általában
vagy meghatározott ügyekben átruházhatja.

/5/ Az igazgató az intézet egyik tudományos dolgozó-
ját megbizhatja a tudományos titkári teendők ellátásával. A tu-
dományos titkár feladatát az intézeti munka jellegének megfelelő-
en a szervezeti szabályzatban az igazgató határozza meg.

Megjegyzés: E § részben a jelenleg is fennálló általános szabályt
foglalja magában. A külföldi társintézetekkel való
közvetlen érintkezést az eddigi szabályzatok nem tar-
talmazták. sőt voltak olyan rendelkezések, amelyek
a külföldi szervekkel, hatóságokkal és külföldi ál-
lampolgárokkal való érintkezést csak a főhatóságokon
keresztül engedték meg. Ez utóbbi kérdést a tervezet
nem érinti; a társintézeteket illetően azonban az az
állandóan követett gyakorlat, hogy ezekkel az inté-
zetekkel közvetlenül érintkeznek, sőt éppen az Aka-
démia utasítására ilyen intézetekkel közvetlen könyv-
és folyóiratcserét stb. is lebonyolítanak.
Az igazgató helyettesítéséről azért szükséges rendel-
kezni, mert több intézetben igazgatóhelyettesi állás
nincs, illetőleg vannak olyan intézetek, amelyekben
több igazgatóhelyettesi állás van.

6. §.

/1/ A szabályzatban fel kell sorolni az intézetek osztályait, szervezeti egységként működő, állandó jellegű csoportjait /részlegeit/ és egyéb szerveit /könyvtárát, adattárát, dokumentációs részlegét, műhelyét stb./, azok működési körét, vezetőik feladatát, jogait és kötelességeit.

/2/ Az osztályok, csoportok /részlegek/ és egyéb szervek vezetésével kapcsolatban a szabályzatokba fel kell venni, hogy az osztályokat a kinevezett osztályvezetők vezetik, de az igazgató az osztályok vezetésével ideiglenesen más intézeti dolgozót is megbizhat, illetőleg valamelyik osztály vezetését saját maga is elláthatja; ugyanígy helyettesei is elláthatják egyes osztályok vezetését. Az osztályvezetők helyetteseit /amennyiben erre szükség van/ az igazgató jelöli ki; ugyanígy a csoportok és egyéb szervek vezetőit is, általában a tudományos munkatársak közül.

/3/ Az intézetben szervezett osztályok megváltoztatására, új osztály felállítására, vagy valamelyik osztály megszüntetésére az igazgatónak a tudományos tanács meghallgatása után tett előterjesztésére az illetékes osztályvezetőség jogosult. Az intézetben szervezett csoportok és egyéb szervek megváltoztatása az igazgató hatáskörébe tartozik.

7. §.

/1/ Az intézet tudományos munkájának támogatására tudományos tanácsot kell szervezni. A tanács az igazgató tanácsadó testülete.

/2/ A tanács elnökét és tagjait az igazgató javaslatára, az illetékes osztályvezetőség előterjesztése alapján az Akadémia elnöke nevezi ki és menti fel. A tanács tagjaiul általában az intézet által művelt tudományokban /tudományszakokban/ működő akadémikusokat /levelező tagokat/, az intézet igazgatóját és helyettesét /helyetteseit/, valamint az intézet által művelt tudományszak /tudományszakok/ legjobb művelőit kell kinevezésre ja-

vaslatba hozni. Ha az intézet munkája mást kíván, a fenti rendelkezéstől el lehet térni. A tudományos tanács elnökéül általában az intézet igazgatóját kell javasolni.

/3/ A tanács feladata az intézet egész munkájának figyelemmel kísérése, az intézet kutatómunkájának támogatása, véleménynyilvánítás az adott tudományszak elvi kérdéseiben, az egyes intézeti munkákkal kapcsolatban és a terv elkészítésénél, valamint az intézetben felmerülő egyéb elvi tudományos kérdéseknél. A tanács köteles az intézet évi jelentését megvitatni s az igazgató a jelentést a tanács véleményével együtt terjeszti fel az illetékes osztályvezetőséghez. A tudományos tanács jár el továbbá minden olyan esetben, amelyet jogszabály /pl. pályázat útján betöltendő állásoknál az 1951. évi 26. tvr./ vagy az Akadémia szervei hatáskörébe utalnak. A jelen utasítással a tudományos tanács hatáskörébe utalt eseteket a szabályzatba fel kell venni.

/4/ A tanács rendes üléseit általában negyedévenként, de legalább félévenként tartja; ezenkívül a szükséghez képest rendkívüli üléseket tart. A tanácsot az igazgató hívja össze. Ülésein az intézet tudományos osztályainak vezetői általában résztvehetnek; a tanács esetenként más intézeti dolgozókat is meghívhat.

A tudományos tanácsok ügyrendjeiket maguk állapítják meg.

/5/ Az elnökség döntése alapján átmenetileg az Akadémia osztályai mellett működő állandó jellegű bizottságok is elláthatják az egyes intézetek tudományos tanácsainak szerepét.

Megjegyzés: A tanács fő feladatából a tudományos segítő, tanácsadó jellegéből folyik, hogy általában ügydöntő hatáskört részére biztosítani nem helyes. Nyilvánvaló, hogy tudományos kérdésekben véleménye nem lehet kötelező erejű. Egyes kérdésekben mégis szükséges annak kinondása, hogy a tanács véleményét az igazgató köteles kikérni, illetőleg olyan kérdésekben, amelyekben az Akadémia szervei határoznak, a tanács eltérő véleményét is köteles felterjeszteni. Ez elsősorban az intézet tudományos munkájával kapcsolatos legfontosabb kérdésekre, így az intézeti tervvel kapcsolatos kérdésekre, az intézet szervezete módosítására stb. áll. A pályázat útján betöltendő állásoknál a tanácsnak ezt a szerepkörét jogszabály írja elő.

Azt a felmerült véleményt, hogy a tanács ilyen hatásköre az igazgató egyszemélyi felelős vezetését korlátozná, nem lehet osztani, mert hiszen a tanácsnak a kötelezően hozzáutalt kérdésekben sincs ügydöntő hatásköre.

8.§.

/1/ A szabályzatba fel kell venni, hogy az intézet felett az Akadémia melyik osztálya gyakorol közvetlen felügyeletet.

/2/ Amennyiben jogszabály vagy a szervezeti szabályzat egyes feladatokat más akadémiái szerv hatáskörébe nem utal, az intézetekkel kapcsolatos kérdésekben az illetékes osztályvezetőségek döntenek. Az osztályvezetőségek döntései ellen - amennyiben jogszabály vagy a szervezeti szabályzat másként nem rendelkezik - az intézet igazgatója az Akadémia elnökéhez fordulhat.

/3/ Az intézet az Akadémia többi hivatali szervével általában az osztályokon keresztül tart kapcsolatot.

/4/ Az Akadémia elnöke az Akadémia egyes szerveit /elnökségi titkárság, gazdasági titkárság stb./ közvetlen intézkedések megtételére is feljogosíthatja, amelyek az ilyen intézkedéseket az elnök nevében közvetlenül közölhetik az intézeti igazgatókkal. Az igazgató az ilyen intézkedés ellen az Akadémia elnökéhez fordulhat.

/5/ Az Akadémia elnöksége elhatározhatja valamely intézetnek közvetlenül az elnökség felügyelete alá vonását; a felügyelet gyakorlásának módjáról ez esetben az elnökség külön rendelkezik.

9.§.

/1/ Az intézet igazgatóját, helyettesét /helyetteseit/ és az osztályvezetőket nyilvános pályázat útján /1951.évi 26.tvr. 13.§, 184/1951./X.16./M.T.sz.r. 12.§./ az Akadémia elnöke nevezi ki és gyakorolja felettük a fegyelmi jogkört.

/2/ Az intézet főkönyvelőjét, gazdasági vezetőjét és a nem tudományos osztályok vezetőit az Akadémia elnöke nevezi ki és gyakorolja felettük a fegyelmi jogkört. Az Akadémia elnöke a jelen § /1/ és /2/ bekezdésében foglalt kinevezési jogkörét az erre vonatkozó külön utasítás szerint gyakorolja.

/3/ A tudományos munkatársakat nyilvános pályázat útján

az igazgató nevezi ki. A pályázatra az 1951. évi 26. tvr. 13. §-át, továbbá a 184/1951./X.16./ M.T.sz.r. 12. §-át kell megfelelően alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a pályázati hirdetményt az igazgató saját kezdeményezésére teszi közzé, továbbá hogy a tudományos tanács a bizottság javaslatának megtárgyalása után kialakított véleményét az igazgatóval közli.

/4/ A tudományos segédmunkatársakat az igazgató nevezi ki, az utasítás hatálybalépését követően három évi időtartamra. A három év letelte után a munkaviszony indokolt esetben meghatározott időre meghosszabbítható.

/5/ A tudományos gyakornokra nézve a jelenleg hatályos külön jogszabályok az irányadók.

/6/ Az intézet többi alkalmazottját az igazgató nevezi ki. Az igazgató az általa kinevezett dolgozók felett fegyelmi jogkört gyakorol.

Megjegyzés: A § a kinevezési jogkört illetően a tudományos munkatársak kinevezésénél bevezeti a pályázati rendszert, amely a helyesebb és jobb kiválasztást segíti elő. E rendelkezés ellen az intézeti igazgatók jelentős része tiltakozik, illetőleg csak az üres állásokra nézve tartja ezt lehetségesnek.

10. §.

Az igazgató az intézet dolgozói részére másodállás vagy mellékfoglalkozás vállalását engedélyezheti. A megadott engedélyről az illetékes osztályvezetőségnek jelentést tenni köteles.

Megjegyzés: A rendelkezéssel szemben az igazgatók részéről ellenvélemények hangzottak el egyrészt abban az irányban, hogy a másodállást /szakértői és egyetemi oktatói tevékenységen kívül/ meg kellene szüntetni, másrészt pedig abban az irányban, hogy annak engedélyezését ne kelljen az osztályvezetőségnek bejelenteni.

11. §.

Az intézetben a munkaidőt - ideértve a munkaidőnek az intézetben töltendő részét is - a jogszabályok kereteinek

megfelelően az intézet sajátosságainak figyelembevételével az igazgató a szakszervezeti bizottság meghallgatásával szabályozza.

12.§.

/1/ Azoknak az intézeteknek a szabályzatában, ahol rendszeresen irodalmi munkásság folyik, a bel- és külföldi publikációk kérdését szabályozni kell. Belföldi tudományos publikációt és tudományos előadást az igazgatónak, illetőleg az igazgató rendelkezése alapján helyettesének vagy az intézet megfelelő osztálya vezetőjének előzetesen be kell jelenteni. Ha az igazgató /helyettese, osztályvezető/ a publikáció ellen kifogást emel, a döntés ellen a dolgozó az Akadémia felsőbb szerveihez fordulhat. Külföldi publikációhoz az Akadémia illetékes osztályának előzetes hozzájárulása szükséges.

/2/ Az intézetben végzett tudományos munkák szerzői jogdíjára és a kutatási eredmények gyakorlati felhasználására vonatkozó szerződéses munkákra az e tárgyban kibocsátott kormányrendeletek és az ezek alapján kiadott, illetőleg kiadandó akadémiai elnöki utasítások rendelkezéseit kell alkalmazni.

/3/ Ujítási és találmányi kérdésekről csak azoknak az intézeteknek a szabályzataiban kell intézkedni, amelyekben ilyen kérdések előfordulnak s csak annyiban, amennyiben az általános rendelkezéseken túlmenően erre szükség van.

13.§.

A hivatali titok körét a hatályos jogszabályok alapján, az intézet jellegének megfelelően, pontosan körül kell írni.

1/ a változtatásokról a rektori bizottság
2/ megrendelésre a rektori bizottság
3/ a megrendelésre a rektori bizottság
4/ a rektori bizottság
5/ a rektori bizottság
6/ a rektori bizottság
7/ a rektori bizottság
8/ a rektori bizottság
9/ a rektori bizottság
10/ a rektori bizottság